

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG (Schev.) - VAN STOLKWEG 29 - TELEFOON 55.23.50 - GIRO 41.22.35
TELEFOON No. AFD. BEDRIJFSECONOMISCH ONDERZOEK LANDBOUW 55.74.13

KOSTPRIJSBEREKENING EN PRIJSBELEID

Een juiste kostprijsberekening voor het prijsbeleid is een kostprijsberekening, die zo goed mogelijk is afgestemd op de doeleinden van het prijsbeleid. Veranderingen in de doeleinden van het prijsbeleid zullen dan ook veelal wijzigingen in de kostprijsberekening vereisen of anders het gevaar doen ontstaan, dat de niet-aangepaste opzet van de kostprijsberekeningen tot misleidende resultaten voert.

Langzamerhand hebben na de oorlog zulke grote veranderingen in het prijsbeleid plaats gevonden, dat het noodzakelijk is zich er terdege op te bezinnen of de uitgangspunten van de kostprijsberekening nog wel in overeenstemming zijn met de doeleinden van het prijsbeleid. De moeilijkheid voor ons is evenwel, dat ons de doeleinden van het prijsbeleid, voor zover deze van betekenis zijn voor de kostprijsberekening, niet in alle onderdelen voldoende nauwkeurig bekend zijn. Het komt ons daarom nuttig voor de punten aan te geven, waarover bij ons twijfel bestaat en deze in hun betekenis voor het prijsbeleid duidelijk te maken. Deze bespreking mondt uit in een aantal vragen, waarop wij gaarne antwoord zullen ontvangen van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening en de Stichting voor de Landbouw om bij de verdere kostprijsberekening het noodzakelijke houvast te hebben.

Gedurende de oorlog en de eerste na-oorlogse jaren, toen voor nagenoeg alle producten vaste prijzen golden, waren de doeleinden van de prijspolitiek, voor zover deze de kostprijsberekening aangaan, eenvoudig en duidelijk. Het prijsbeleid was nl. gericht op het zodanig bepalen van de prijzen, dat;

1. onder de gemiddelde productieomstandigheden van de landbouwbedrijven in de verschillende landbouwgebieden in Nederland;
2. bij een vakbekwame bedrijfsbeoefening; goed gemaakt zouden worden de volgende posten:
3. een pacht, zoals die door de Grondkamers werd toegestaan,

4. een beloning van alle noodzakelijke arbeid tegen de loonnormen van de C.A.O.'s,
5. alle andere kosten op basis van de vervangingswaarde tegen de officieel toegestane prijzen,
6. een toeslag van 20 % op de gemiddelde kale kostprijs voor ondernemersbeloning.

De punten nu, waarover onzekerheid bestaat, zouden wij als volgt nader willen omschrijven:

ad 1. Moet nog langer worden uitgegaan van de gemiddelde productieomstandigheden in de verschillende landbouwgebieden? Of ligt het meer in de lijn van het te voeren prijsbeleid om voor de verschillende in Nederland bestaande belangrijke bedrijfstypen bij de kostprijsberekening uit te gaan van een kwantitatief voldoende omvangrijke groep bedrijven, die onder minder gunstige dan de gemiddelde productieomstandigheden werken? Dus uit te gaan van bedrijven, welke voor het prijsbeleid als "marginaal" worden beschouwd?

De beantwoording van deze fundamentele vraag is van allesbeheersende betekenis voor de keuze van de bedrijven, die als grondslag dienen voor de kostprijsberekeningen. Daar een vernieuwing en een verbetering van de keuze in enkele gebieden reeds is uitgevoerd en het in de bedoeling ligt, deze in andere gebieden op korte termijn tot stand te brengen, is het voor ons in dezen van veel belang tijdig te worden ingelicht over de toekomstige koers.

Zou de toekomstige koers gebaseerd worden op "marginale" bedrijven, dan is het noodzakelijk concreet aan te geven, wat daaronder moet worden verstaan. Het begrip marginaal is op zichzelf immers geen concrete basis voor de keuze van de voor het onderzoek benodigde bedrijven. Een nadere omschrijving zal voldoende richtlijnen moeten inhouden, om op basis daarvan deze keuze zonder verdere belangrijke arbitraire beslissingen te kunnen uitvoeren.

Deze omschrijving zal geen onoverkomelijke moeilijkheden geven t.a.v. bedrijfsgrootte, kwaliteit van de grond en verkaveling. Het lijkt ons mogelijk deze omschrijving zeer concreet te geven, nl. door in verschillende delen van het land een bepaald

type landbouwgrond en een bepaalde bedrijfsgrootte als marginaal aan te wijzen als basis voor de keuze van enkele strategisch belangrijke groepen bedrijven. Het aantal groepen zou kunnen worden beperkt tot 2 in de zand-, 2 in de weide- en 2 in de akkerbouwgebieden en 1 in het rivierkleigebied.

Minder eenvoudig is het, richtlijnen te geven voor bouwplan, veebezetting en kwaliteit van de bedrijfsvoering der te kiezen bedrijven. Voor wat betreft bouwplan en veebezetting zou kunnen worden bepaald dat de bedrijven op deze punten moeten behoren tot een zeker traject van de spreiding welke het totaal der beoogde bedrijven in een gebied te zien geeft volgens de inventarisatiegegevens. Met het oog op de te maken rapporten is het nodig, dat tevens wordt aangegeven in welke mate later de baten van varkens- en kippenhouderij moeten worden betrokken in de berekeningen van de bij bepaalde prijzen te verwachten rentabiliteit der marginale bedrijven. De spreiding van de kwaliteit van de bedrijfsvoering is niet bekend. Voor dit punt zal moeten worden volstaan met de richtlijn dat b.v. - evenals tot nu toe het geval is - kennelijk slechte en goede bedrijven niet in het onderzoek dienen te worden betrokken (zie ad. 2).

Wij stellen ons voor, bij een zodanige koers van het prijsbeleid de bedoelde strategische groepen geleidelijk in het onderzoek te betrekken en - zolang deze niet alle in onderzoek zijn - tevens door te gaan met het opstellen van rapporten welke zijn gebaseerd op de "gemiddelde" productieomstandigheden der tot nu toe onderzochte groepen bedrijven.

Bij dit punt is enigszins uitvoerig stilgestaan om te laten uitkomen hoeveel er aan vastzit voor de keuze van de bedrijven en hoe belangrijk het is voor de kostprijsberekening de doeleinden van het prijsbeleid te kennen.

ad.2. Verondersteld wordt, dat t.a.v. dit punt geen wijziging zal worden aangebracht.

ad.3. Behoort t.a.v. de pacht de tot nu toe gevolgde praktijk te worden bestendigd dat de in het laatste boekjaar werkelijk betaalde pachten in de kostprijzen worden verdisconteerd? Dient in het vervolg voor een bepaald gebied als pacht te worden opgenomen het gemiddelde bedrag van de pachten volgens de in de afgelopen vier jaar gesloten nieuwe pachtvereenkomsten (waarbij voor de laatste twee jaren moet worden uitgegaan van de normen welke de grondkamers tot richtlijn dienden)? Of ligt het in de bedoeling in dezen het advies van de Sociaal-Economische Raad op te volgen? Hierbij wordt met name gedacht aan hetgeen in de punten 3 en 15 van de samenvatting van dit advies wordt bepleit, nl.:

"-(3)- Een beheersing van de prijzen van de landbouwproducten uitsluitend ter wille van de beheersing van het pachtprijspeil acht de Raad ongewenst. Wordt op andere gronden tot het vaststellen van minimumgarantieprijzen voor landbouwproducten overgegaan, dan dienen deze minimum-prijzen op een zodanig niveau te liggen, dat daaruit voor het sociaal en economisch verantwoorde bedrijf op de economisch minst waardevolle landbouwgrond, die men normaal nog in cultuur wenst te houden, naast de overige kosten de volgende elementen dekking kunnen vinden:

- a. een pacht, omvattende de kosten voor de instandhouding van het verpachte, die voor rekening van de verpachter komen, alsmede een netto-inkomen van ongeveer f. 10,- per ha;
- b. een minimum ondernemersloon."

"-(15)- In verband met het ontbreken van voldoende gegevens om de gevolgen van de bepleite pachtpolitiek te kwantificeren en mede op grond van ernstige bezwaren om het prijspeil van landbouwproducten hoger te maken dan met het oog op de export mogelijk is, adviseert de Raad voorlopig te trachten de uitvoering van de bepleite pachtpolitiek zoveel mogelijk binnen het raam van de bestaande prijzen van de landbouwproducten te doen plaatsvinden."

Of wordt misschien nog een andere oplossing gevolgd in de toekomst?

ad.4. Verondersteld wordt, dat t.a.v. dit punt geen verandering is opgetreden of voorshands zal optreden.

ad.5. Hier liggen momenteel tal van voetangels en klemmen, die van verstrekkende betekenis zijn voor de kostprijsberekening, en wel met name voor de waardering als kostenelement van in het landbouwbedrijf voortgebrachte producten:

- 1) zaaizaad/pootgoed - van eigen bedrijf,
- 2) marktbaar veevoeder - van eigen bedrijf,
- 3) idem - aangekocht,
- 4) niet marktbaar veevoeder,
- 5) stalmest en andere producten,
- 6) omzet en aanwas rundvee,
- 7) biggen.

In de periode van de vaste prijzen deden zich op dit terrein geen moeilijkheden voor. Ten tijde van de vaste prijzen werd door waardering van deze productiemiddelen tegen deze vaste prijzen het doel van het prijsbeleid, zoals dat boven is weergegeven, volledig bereikt.

Nu doet zich de klemmende vraag voor: tegen welke prijs waarderen? Wij zien vier mogelijkheden nl.:

- a. het elimineren aan kosten- en opbrengstenzijde,
- b. waarderen tegen kale kostprijs,
- c. waarderen tegen marktprijs,
- d. waarderen tegen gegarandeerde prijs of kostprijs + een zeker ondernemersloon, bij het ontbreken van marktprijs of gegarandeerde prijs.

- a. Het omzeilen van het vraagstuk door de uit eigen bedrijf gebruikte productiemiddelen, zowel aan de kosten- als aan de opbrengstenkant buiten beschouwing te laten.

Deze werkwijze kan alleen worden toegepast, waar de uit eigen bedrijf stammende producten in dezelfde tak weer als productiemiddel dienst doen b.v. in de melkveehouderij voor de vooropfok van de kalveren noodzakelijke melk en in de akkerbouw voor het zaaizaad en pootgoed uit eigen bedrijf.

Indien per ha in een bepaald gebied b.v. 300 kg volle melk voor opfok wordt gebruikt, wordt de totale melkopbrengst van b.v. 4.000 kg verlaagd tot 3.700 kg. Op het eerste gezicht zou men denken, dat hierdoor geen wijziging optreedt in het resultaat. In werkelijkheid zal de kostprijs daarbij iets lager uitvallen dan in het geval waarin de voor kalveropfok gebruikte melk wel onder kosten en opbrengsten is opgevoerd en voor deze melk wel ondernemersloon is berekend. Hetzelfde nettoresultaat voor het inkomen van de boer als bij het opvoeren tegen de prijs incl. ondernemersloon onder kosten en opbrengsten beide, bereikt men met deze eliminatie-methode alleen als men uitgaat van een bepaald bedrag aan ondernemersloon per ha, dat dus bij deling door 3.700 kg een hoger bedrag per kg als uitkomst geeft dan bij deling door 4.000 kg. Voor zaaizaad en pootgoed komt daar nog bij, dat de waarde van een bepaald aantal kg zaaizaad en pootgoed hoger ligt dan van een gelijk aantal kg ongesorteerde producten van de opbrengst. Het bezwaar van deze werkwijze is, dat aan de klaarheid en hanteerbaarheid van kostprijsberekening aanzienlijk afbreuk wordt gedaan en daardoor ongetwijfeld misverstanden in de hand worden gewerkt. Onuitvoerbaar is deze werkwijze ten aanzien van producten uit eigen bedrijf, die in een andere tak van het bedrijf als productiemiddel worden gebruikt. Men denke b.v. aan de in eigen bedrijf gewonnen granen en aardappelen, die worden gebruikt voor de varkenshouderij. Men zou op deze wijze wel tot heel lage kostprijzen van varkensvlees kunnen komen en tot hoge kostprijzen van rogge en aardappelen.

b. Waardering tegen de gemiddelde kale kostprijs in het betreffende gebied of nog concreter in het betreffende typebedrijf.

Deze werkwijze lijkt op het eerste gezicht aantrekkelijk, maar heeft bij nader inzien toch grote bezwaren. Deze bezwaren zijn:

- 1) Naarmate een bedrijf meer producten uit eigen bedrijf als productiemiddel in dezelfde tak of in andere takken van het bedrijf gebruikt, wordt de grondslag voor de berekening van de winst verkleind. Dit althans bij een toeslag voor ondernemersloon op basis van de hoeveelheid afgeleverde producten. Een gemengd bedrijf met 20 ha cultuurground, waarbij de opbrengst van 5 ha akkerbouwgewassen geheel aan het rundvee en de varkens wordt gevoerd, houdt in werkelijkheid dan slechts 15 ha over, waarvoor de berekende winst per ha effectief is. Voor een bedrijf met 20 ha grasland of 20 ha akkerbouwgewassen voor de markt geldt deze reductie van het winstdragend oppervlak evenwel niet.

Eenzelfde verschil - hoewel kwantitatief niet zo belangrijk - openbaart zich bij een akkerbouwbedrijf, waar de paarden tegen kostprijs met producten uit eigen bedrijf worden gevoerd en een soortgelijk bedrijf, dat uitsluitend met trekkers werkt.

2. Er is geen eenheid in de waardering van productiemiddelen tussen de verschillende gebieden of in de verschillende typebedrijven. Het wordt vreemd te moeten concluderen, dat tengevolge van een lage of hoge kostprijs van rogge en aardappelen, de kostprijs van varkensvlees laag of hoog uitvalt.

Het wil ons voorkomen, dat om beide genoemde bezwaren de waardering van de productiemiddelen tegen de gemiddelde kostprijzen per gebied sterk moet worden ontraden. Klarheid en eenvoud gaan ontbreken in de berekening. De kostprijzen krijgen hierdoor licht een misleidend karakter, terwijl een goede toepassing voor het prijsbeleid moeilijk wordt.

c en d. Waardering tegen marktprijzen of, gegarandeerde prijzen.

Voor de individuele boer is de waardering tegen marktprijzen voor een kostprijs- of rentabiliteitsberekening ongetwijfeld de juiste.

Deze waardering is voor hem de maatstaf voor de keuze tussen verkoop of verder gebruik in eigen bedrijf. Het laat zich evenwel denken, dat het gebruik van deze waarderingsmaatstaf in het prijsbeleid op bezwaren stuit. Dit heeft zich in het verleden reeds voorgedaan bij de voedergewassen, toen op de vrije markt voor binnenlandse voedergranen een veel hogere prijs gold dan voor het gerantsoeneerde geïmporteerde veevoeder. Voor het prijsbeleid vond toen de waardering van binnenlandse veevoer - ook dat uit eigen bedrijf - plaats op basis van de afgifteprijzen van het geïmporteerde veevoeder. Men wilde kennelijk geen voet geven aan de optrekkende werking op de kostprijzen van vlees en melk en via deze weer op de prijzen van de vrije granen. Een dergelijke optrekkende werking op de kostprijs kan ook uitgaan van een hoge melkprijs. Het vraagstuk ligt verschillend voor het geval het als productiemiddel gebruikte product uit hetzelfde onderdeel stamt - zoals b.v. met melk voor kalveren het geval is - of indien het uit een andere productietak afkomstig is - zoals het geval is bij b.v. granen voor vervoeding aan varkens en rundvee-. Bij gebruik van het product in dezelfde tak, lijkt voor het prijsbeleid eliminering van extra winst boven een zeker ondernemersloon, dat in het prijsbeleid beoogd wordt te verwezenlijken in de rede te liggen. Voor melk zou men b.v. kunnen uitgaan van de gegarandeerde gemiddelde prijs of de verrekenprijs van de voor consumptie bestemde volle melk. Minder eenvoudig ligt het vraagstuk evenwel voor producten uit de akkerbouwsector van het bedrijf afkomstig, die in de veehouderij worden gebruikt. Tenminste twee opvattingen, welke uitvoerbaar zijn, lijken ons hier mogelijk.

- 1) In het prijsbeleid wenst men slechts een zekere garantie te geven voor de prijzen van de bodemproducten, zowel rechtstreeks in de prijzen van deze producten zelf als ook indirect in de prijzen van de veredelde producten.
- 2) In het prijsbeleid voor de veehouderijproducten wenst men de zogenaamde veredelingsmarge zelf tot op bepaalde hoogte te beschermen.

Het is duidelijk, dat indien uitsluitend het onder 1) genoemde in de bedoeling van het prijsbeleid ligt, de waardering van het veevoeder voor de kostprijsberekening van veeteeltproducten moet plaatsvinden op basis van de gegarandeerde minimumprijzen. Ligt het in de bedoeling het onder 2) genoemde in het prijsbeleid te verwezenlijken, dan zal de waardering van het veevoeder tegen de marktprijzen moeten plaatsvinden. Uit de regeling t.a.v. de baconprijzen zou men kunnen afleiden, dat dit laatste in de bedoeling ligt. Wij zouden op dit punt evenwel gaarne zekerheid hebben, daar het ons voorkomt, dat in dat geval ook het in eigen bedrijf geproduceerde veevoeder op basis van de marktprijzen zal moeten worden gewaardeerd. Verschil maken in waardering tussen aangekocht en in eigen bedrijf verbouwd veevoeder lijkt ons te voeren tot ongemotiveerde verschillen in de kostprijzen en bovendien niet verenigbaar met het gestelde doel van het prijsbeleid, indien het tweede standpunt wordt ingenomen.

Voor zover producten uit eigen bedrijf moeten worden gewaardeerd, waarvoor door het ontbreken hiervan geen marktprijzen of gegarandeerde prijzen kunnen worden aangehouden, komt het ons voor, dat als waarderingsmaatstaf het best kan worden gebruikt de genormaliseerde gemiddelde kostprijs inclusief een zeker ondernemersloon, daar dit het beste schijnt te stroken met de doeleinden van het prijsbeleid. Ook ten aanzien van dit punt wensen wij evenwel gaarne zekerheid.

- ad 6. Bij de berekening van de kostprijzen hebben wij tot nu toe steeds de post ondernemersloon buiten beschouwing gelaten bij gebrek aan goede richtlijnen. Het ontbreken van deze post was niet zo'n groot bezwaar, daar deze steeds gemakkelijk bij de kale kostprijs kan worden opgeteld. Het zou echter ongetwijfeld een verbetering zijn, indien de kostprijsberekening zou worden aangevuld met deze ontbrekende post.

Vooraf in verband met de waardering van de in eigen bedrijf voortgebrachte producten (zie vorig punt) zou het ook in een vroeger stadium van de kostprijsberekening gemakkelijk zijn, indien een concrete richtlijn voor de berekening van het ondernemersloon voorhanden zou zijn. Het is ons bekend, dat momenteel over deze kwestie overleg gaande is tussen de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening en de Stichting voor de Landbouw.

Uit een nota van de Stichting voor de Landbouw is ons gebleken, dat aan de gedachten over dit onderwerp reeds concreet vorm is gegeven. Daar wij ook op dit punt klaarheid en eenvoud van de kostprijsberekeningen belangrijk achten, menen wij goed te doen hier enkele opmerkingen naar voren te brengen, naar aanleiding van de inhoud van de zojuist bedoelde nota. Terloops zij aangestipt, dat o.i. de term "loon voor bedrijfsleiding" scherper aangeeft wat in de genoemde nota wordt behandeld dan de daarin gebruikte term "ondernemersloon". Deze laatste term kan gemakkelijk tot misverstand aanleiding geven.

Deze opmerkingen betreffen met name de volgende punten:

- a) de beloning voor de bedrijfsleiderswerkzaamheden van de ondernemer op bedrijven van verschillende grootte,
- b) de maatstaf waarin de hoogte van het "loon voor bedrijfsleiding" wordt uitgedrukt,
- c) de toerekening van het loon voor bedrijfsleiding aan de afzonderlijke producten.

a. De beloning voor de bedrijfsleiderswerkzaamheden van de ondernemer op bedrijven van verschillende grootte.

In de nota wordt ten aanzien van de akkerbouwbedrijven een loon voor bedrijfsleiding voorgesteld, dat per bedrijf sterker toeneemt dan met de bedrijfsoppervlakte overeenkomt. Het wil ons voorkomen, dat het niet goed te verdedigen is deze loonpost voor een bijkomende oppervlakte per ha op een groter bedrag te stellen dan per ha bij de uitgangsoppervlakte het geval is.

0.7200

Het ligt niet op onze weg een uitspraak te doen over de absolute hoogte welke voor beloning van de ondernemer voor zijn handenarbeid en zijn bedrijfsleiderswerkzaamheden is voorgesteld. Het komt ons echter voor, dat het voorgestelde verschil in deze beloning (handenarbeid + bedrijfsleiding) tussen akkerbouwbedrijven van verschillende grootte redelijk is. Wij zijn evenwel van mening, dat de in de nota voor akkerbouwbedrijven aangegeven splitsing tussen de beloning voor handenarbeid en die voor bedrijfsleiding niet juist is. Deze splitsing is gebaseerd op de uren welke zijn aangehouden voor de handenarbeid welke de boer per jaar in zijn bedrijf verricht en op het totaal van 2600 uren per jaar voor handenarbeid + bedrijfsleiding. Het aantal uren handenarbeid dat een boer gemiddeld kan verrichten is moeilijk exact vast te stellen. Een beslissing op dit punt zal een arbitrair karakter dragen. Men zou even goed kunnen uitgaan van de veronderstelling dat een boer op een akkerbouwbedrijf van 20 ha gemiddeld maar 85 % van de in de nota genoemde tijd voor handenarbeid beschikbaar heeft, in verband met allerlei bedrijfsleiderswerkzaamheden, waarbij de boer niet tevens handenarbeid kan verrichten. Anderzijds zou op een weidebedrijf bedrijfsleiding en handenarbeid in andere mate kunnen samenvallen dan in de nota als gemiddelde is verondersteld. Zo zou men ervan kunnen uitgaan dat een weidebedrijf 30 ha groot moet zijn, met een bezetting van 1,00 melkkoe/ha, alvorens de boer gemiddeld voor handenarbeid nog slechts 85 % van de in de nota genoemde norm van 3200 uren beschikbaar heeft. Wordt aan deze veronderstellingen nog toegevoegd, dat de beloning voor de bedrijfsleiding voor deze beide gevallen gelijk moet zijn, dan resulteert hieruit het volgende:

Akkerbouwbedrijf van 20 ha.

Handenarbeid boer 2.200 uren (85% van 2600, afgerond)
 Beloning handenarbeid boer f. 1,10 per uur (gelijk aan nota)
 Beloning handenarbeid boer per jaar f. 2.420,-
 Beloning handenarbeid + bedrijfsleiding van de boer per jaar
 f. 3.940,- (gelijk aan nota)
 Beloning bedrijfsleiding per jaar f. 1.520,- (f. 3.940,- - f. 2.420,-)
 Beloning bedrijfsleiding per ha cultuurgrond f. 75,- ($\frac{f. 1.520,-}{20}$)

0.7 200

Weidebedrijf van 30 ha en 30 stuks melkvee.

Beloning handenarbeid boer per jaar f. 3.060,-
(85 % van f. 3.600,-)

Beloning handenarbeid + bedrijfsleiding f. 4.580,-
(f. 3.060,- + f. 1.520,-)

Beloning bedrijfsleiding (afgerond) evenals in nota
verdeeld per ha en per koe op basis 50 : 50 resp.:

f. 25,- per ha
en f. 25,- per koe.

Deze t.o.v. de nota gewijzigde veronderstellingen hebben dus tot resultaat dat de beloning voor bedrijfsleiding per ha voor het akkerbouwbedrijf van 20 ha wordt verhoogd t.o.v. hetgeen in de nota voor akkerbouwbedrijven van 40 à 50 ha wordt berekend. Bij de voorgestelde wijziging lijkt ons geen progressie van deze beloning per ha cultuurgrond voor bedrijven tot 50 ha nodig. Dit houdt de veronderstelling in, dat de boer op een akkerbouwbedrijf van 50 ha gemiddeld gelegenheid heeft ca 900 uren handenarbeid te verrichten en daardoor een gelijke beloning voor handenarbeid + bedrijfsleiding te bereiken als in de nota wordt genoemd (50 x f. 75,- + 900 x f. 1,10 = f. 4.740,-).

Ten aanzien van de weidebedrijven geven de wijzigingen aanleiding tot de volgende verschillen in vergelijking met de in de nota verkregen resultaten nl.

nota f. 27,- per ha en f. 21,60 per melkkoe

wijziging f. 25,- per ha en f. 25,- per melkkoe.

Gezien de beperkte betekenis van de verschillen t.o.v. hetgeen in de nota wordt vermeld, komt het ons voor dat het mogelijk is ook voor akkerbouwbedrijven één bedrag per ha aan te geven als "loon voor bedrijfsleiding" zonder daarbij tot onjuiste verhoudingen te komen t.o.v. de overeenkomstige beloning bij weide- en gemengde bedrijven.

b. De maatstaf waarin de hoogte van het "loon voor bedrijfsleiding" wordt uitgedrukt.

In de nota wordt o.i. terecht het jaarinkomen van een vaste arbeider-veeverzorger als uitgangspunt gekozen voor het bepalen van de beloning voor bedrijfsleiding. Zodra echter deze beloning is vastgesteld zal naar het ons voorkomt, het basisuurloon het best als verdere maatstaf kunnen worden genomen. De bedragen, welke het loon voor bedrijfsleiding aangeven, zouden kunnen worden uitgedrukt in het basis-uurloon en in de toekomst met de wijzigingen van het basis-uurloon op en neer gaan. Dit zou voor de kostprijsberekeningen leiden tot een eenvoudige en duidelijke afspraak.

c. De toerekening van het loon voor bedrijfsleiding aan de afzonderlijke producten.

In de nota wordt voor akkerbouwbedrijven voorgesteld het loon voor bedrijfsleiding aan de verschillende marktbaar producten toe te rekenen op basis van de bruto-kosten van deze producten per bedrijf. Het zou echter de eenvoud zeer ten goede komen, als de beloning voor bedrijfsleiding voor akkerbouwbedrijven niet alleen werd vastgesteld per ha cultuurgrond, doch in aansluiting hieraan eveneens per gewas. Door laatstgenoemde bedragen uit te drukken in het basisuurloon zouden zij zeer eenvoudig nl. in de vorm van een aantal "berekende uren" in de kostprijsberekeningen per product kunnen worden verwerkt.

Tenslotte lijkt het ons zeer gewenst dat landelijk per gewas slechts één norm als loon voor bedrijfsleiding wordt vastgesteld evenals in de nota wordt gedaan voor rundvee, varkens en kippen.

Uw standpunt aangaande de in deze nota behandelde punten wachten wij met belangstelling af.

's-Gravenhage, 21 Augustus 1953

De Directeur,
Dr J. Horring